

Types of Muktzeh

It isn't useful when Shabbat starts

- נולד – It didn't exist (in this form) before Shabbat
- מוקצה מחמת גופו – It has no function
- מוקצה מחמת איסור – Its use is prohibited, and it is not a kli
- כלי שמלאכתו לאיסור – Its use is prohibited, but it is a kli

It is useful, but you wouldn't use it

- מוקצה מחמת מיאוס – You wouldn't want to handle it because it's disgusting
- מוקצה מחמת חסרון כיס – You wouldn't want to handle it because it could break
- מוקצה מחמת מצוה – You wouldn't want to handle it because it is meant for a mitzvah function
- בסיס לדבר האסור – You are using it to support a prohibited item

Only because of the gezeirah

- כלי שמלאכתו להיתר – Its function is permitted

How is muktzeh status conferred or removed?

Muktzeh status is received when Shabbat begins. **מיגו דאתקצאי ביה"ש**, it becomes muktzeh for all of Shabbat.

- Even if the reason for its muktzeh status disappears
- Although there is an issue of גומרו בידי אדם – if one could permissibly eliminate the reason during Shabbat

Eliminating muktzeh status before Shabbat begins

- הכנתו קודם שבת – Declaring it non-muktzeh by designating an appropriate use
- תנאי במוקצה – Declaring that the muktzeh condition will be temporary

Can muktzeh status be conveyed on Shabbat?

- Yes, and doing so intentionally violates ביטול כלי מהיכנו
- But status gained mid-Shabbat will not persist if the reason for its muktzeh status disappears - אין מוקצה להצוי שבת

Which types of handling are prohibited/permitted when dealing with muktzeh items?

Eating – which may be a biblical law of muktzeh

Moving

- טלטול בגופו – Moving it indirectly with one's body
- טלטול מן הצד – Moving it via another item

Touching it without moving it

Justifications for handling muktzeh

For the sake of the muktzeh item

- משום גזל
- מחמה לצל
- כבוד המת
- צער בעלי חיים

For the sake of the handler

- צורך גופו
- צורך מקומו
- גרף של רעי
- נזק לרבים
- כבוד הבריות

מקור איסור מוקצה

א. פסחים מז ע"ב

איתביה אביי [נגד טענת "הואיל" של רבה] "המבשל גיד הנשה בחלב ביום טוב ואוכלו לוקה חמש... ולוקה משום הבערה," ואי אמרינן 'הואיל', אהבערה לא ליחייב הואיל דחזי ליה לצרכו! אמר ליה... אפיך הבערה ועייל עצי מוקצה. ומוקצה דאורייתא הוא? אמר ליה אין דכתיב "והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו." ואזהרתה מהכא: מ"לא תעשה כל מלאכה..."

ב. ביצה ב ע"ב

אמר רבה: לעולם [מתניתין דאסר ביצה שנולדה ביו"ט] בתרנגולת העומדת לאכילה וביום טוב שחל להיות אחר השבת עסקינן ומשום הכנה... ורבה לטעמיה דאמר רבה מאי דכתיב והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו חול מכין לשבת וחול מכין ליום טוב ואין יום טוב מכין לשבת ואין שבת מכינה ליום טוב.

ג. רש"י מסכת ביצה דף ב עמוד ב

לטעמיה דאמר רבה - בפסחים (מז, ב), ויליף מהכא דמוקצה דאורייתא.

ד. שאילתות דרב אחאי פרשת בשלה שאילתא מז

שאלתא דאסיר להו' לדבי' ישר' למיכל ביומא דשבתא מידעם דהוה מוקצה מאיתמל לאכילה כגון תאני ועינבי דאסקינהו ליבושינהו ובין השמשות לא יבישו ויבישו למחר אסיר למיכל מינייהו דלא אזמין לאכילה מחולא דכתיב והכינו את אשר יביאו אמ' רבא מהאי קרא חול מכין לשבת וחול מכין ליום טוב ואין שבת מכין ליום טוב ולא יום טוב מכין לשבת...

ה. תוספות מסכת עירובין דף לח עמוד ב "אמר רבה"

ורש"י פירש בביצה דרבה לטעמיה דאמר אליביה באלו עוברין (פסחים מז): דמוקצה דאורייתא מהאי קרא ולא נהירא ועוד דמשמע התם דהדר ביה.

ו. חתם סופר למס' ביצה, מהדורא תנינא, הקדמה

שני מיני מוקצה יש: א' לאכילה וא' לטלטול. ומוקצה לאכילה הוא קרוב לדאורייתא או דאורייתא ממש ואסמכוהו אקרא והי' ביום הששי והכינו את אשר יביאו, משמע שאין לאכול בשבת או יו"ט בלי שהוכן מאתמול, וכל שמוקצה מדעתו הרי לא הוכן... השני מוקצה לטלטול אין בו איסור דאורייתא אבל נחמיה בן חכליה גזר עליו למגדר ההוצאה שהיו פרוצים בימיו ומביאים הערימות בשבת.

ז. ערוך השולחן אורח חיים סימן שח סעיף ד

דהנה כבר בארנו בריש סי' רמ"ג דשבותי שבת אינן דומות לכל איסורי דרבנן והם כמדאורייתא ודבר זה ביאר לנו הרמב"ם בריש פכ"א שכתב נאמר בתורה תשבות אפילו דברים שאינם מלאכה חייב לשבות מהם ודברים הרבה הן שאסרו חכמים משום שבות ופ"ל המגיד משנה שהתורה מסרה לחכמים ע"ש ובמכילתא ובתורת כהנים ובספרי כמה פעמים נאמרה שבתון שבות.

ולעיל הסברנו הדבר בשם הרמב"ן ז"ל דא"א להיות כלל באופן אחר דאל"כ אין כאן שבת ושהנביאים הזהירו על השבותים וקראו לה חילול שבת ע"ש ובשעת מתן תורה צוה לנו משה רבינו לכל שבותי שבת ע"פ ד' והתורה כללה בלשון תשבות דבלא השבותים אין כאן שבייתה כלל.

וכל דברי הרמב"ם בפרקים אלו נמשכים אחרי הקדמת דבריו שבריש פכ"א אלא שכך צוה לנו הקדוש ברוך הוא שאין אלו השבותים נכנסין במנין המלאכות ואין חייבין עליהן סקילה וחטאת אבל הקדוש ברוך הוא חייב אותנו לשמור כל השבותים כאשר הם אתנו היום:

ח. מכילתא, בא ט

"ושמרתם את היום הזה לדורותיכם" למה נאמר? והלא כבר נאמר "כל מלאכה לא יעשה בהם!" אין לי אלא דברים שהם משום מלאכה, דברים שהם משום שבות מנין? ת"ל "ושמרתם את היום הזה" להביא דברים שהן משום שבות.

ט. רמב"ם, משנה תורה הל' אבל יד:

מצות עשה של דבריהם לבקר חולים... ולהתעסק בכל צרכי הקבורה... אע"פ שכל מצות אלו מדבריהם הרי הן בכלל ואהבת לרעך כמוך

י. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכג:

משנה. רבי יוסי אומר: כל הכלים ניטלין, חוץ מן המסר הגדול ויתד של מחרישה.

גמרא... תנו רבנן: בראשונה היו אומרים שלשה כלים ניטלין בשבת: מקצוע של דבילה, וזוהמא ליסטרן של קדרה וסכין קטנה שעל גבי שלחן. התירו, וחזרו והתירו, וחזרו והתירו, עד שאמרו: כל הכלים ניטלין בשבת חוץ מן מסר הגדול ויתד של מחרישה.

מאי התירו וחזרו והתירו וחזרו והתירו? - אמר אביי: התירו דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופן, וחזרו והתירו דבר שמלאכתו להיתר לצורך מקומו, וחזרו והתירו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופן - אין, לצורך מקומו - לא. ועדיין, בידו אחת - אין, בשתי ידיו - לא. עד שאמרו: כל הכלים ניטלין בשבת, ואפילו בשתי ידים.

אמר ליה רבא: מכדי התירו קתני, מה לי לצורך גופו מה לי לצורך מקומו? - אלא אמר רבא: התירו דבר שמלאכתו להיתר בין לצורך גופו ובין לצורך מקומו, וחזרו והתירו מחמה לצל, וחזרו והתירו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו - אין, מחמה לצל - לא. ועדיין, באדם אחד - אין, בשני בני אדם - לא, עד שאמרו כל הכלים ניטלין בשבת אפילו בשני בני אדם...
אמר רבי חנינא בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו, דכתיב בימים ההמה ראיתי ביהודה דרכים גתות בשבת ומביאים הערימות.

יא. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכד.-:

ומי גזרינן [לאסור יו"ט אטו שבת]? והתנן: משילין פירות דרך ארובה ביום טוב, אבל לא בשבת! - ומי לא גזרינן? והתנן: אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד!...
אלא אמר רב פפא: לא קשיא: הא [אין בין] בית שמאי, הא [משילין] בית הלל. דתנן, "בית שמאי אומרים: אין מוציאין את הקטן ואת הלולב ואת ספר תורה לרשות הרבים, ובית הלל מתירין."
אימר דשמעת להו לבית שמאי הוצאה - טלטול מי שמעת להו? - וטלטול גופיה, לאו משום הוצאה היא?

יב. רש"י מסכת ביצה דף יב עמוד א

"ליפולגו באבנים" - אי אין אסור הוצאה, אין אסור טלטול, שלא נאסר טלטול אלא משום הוצאה. ומה שלא גזרו על כל טלטולים [משום הוצאה], אפילו על אוכלים וכלים - משום דאין גוזרין גזרה על הצבור אלא אם כן רוב צבור יכולין לעמוד בה.

יג. ראב"ד הלכות שבת פרק כד: יג

א"א עוד אמרו (שבת קכד) אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא, ועוד אמרו (שם קכג) בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו שאמרו שלשה כלים קטנים נטלים על השלחן, נמצא כי מפני חיוב הוצאה אסרו בטלטול מה שאסרו שהוא גדר להוצאה.

יד. רמב"ם הלכות שבת פרק כד: יב-יג

אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול, ומפני מה נגעו באיסור זה, אמרו ומה אם הזהירו נביאים וצוו שלא יהיה הילוך בשבת כהילוך בחול ולא שיחת השבת כשיחת החול שנאמר ודבר קל וחומר שלא יהיה טלטול בשבת כטלטול בחול כדי שלא יהיה כיום חול בעיניו ויבוא להגביה ולתקן כלים מפניה לפינה או מבית לבית או להצניע אבנים וכיוצא בהן שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו ונמצא שלא שבת ובטל הטעם שנאמר בתורה +דברים ה'+ למען ינוח.
ועוד כשיבקר ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור אפשר שיתעסק בהן מעט ויבא לידי מלאכה
ועוד מפני שמקצת העם אינם בעלי אומניות אלא בטלין כל ימיהן כגון הטיילין ויושבי קרנות שכל ימיהן הן שובתים ממלאכה ואם יהיה מותר להלך ולדבר ולטלטל כשאר הימים נמצא שלא שבת שביתה הניכרת, לפיכך שביתה מדברים אלו היא שביתה השווה בכל אדם, ומפני דברים אלו נגעו באיסור הטלטול, ואסרו שלא יטלטל אדם בשבת אלא כלים הצריך להם כמו שיתבאר.

טו. מגיד משנה הלכות שבת פרק כד הלכה יב

רבינו כתב בכאן טעמים נכונים מאד באיסור הטלטול ולא נזכרו בגמרא. ובהשגות הזכיר הר"א ז"ל טעם אחר שהוא מפני גדר ההוצאה כמ"ש בגמרא (שבת קכ"ד:) בכל הכלים אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא בתמיה, ולא הזכיר רבינו טעם זה לפי שאע"פ שבתחלה נאסר הטלטול מפני גדר ההוצאה בימי נחמיה בן חכליה שלא היו נזהרין בהוצאה, אח"כ התירו קצת כלים כמוזכר בגמרא (שם קכ"ג:) ונאסרו השאר מפני הטעמים שכתב רבינו. ומ"ש "אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא" רצו לומר כי סבה ראשונה לאסור הטלטול מפני גדר ההוצאה ואף על פי שבטל הטעם לא בטלה גזרה.
ואפשר שרבינו הזכיר טעמים אלו שחדש הוא ז"ל ולא לומר שאין שם טעם אחר וזה נראה יותר:

טז. מלחמת ד' מסכת ביצה דף ב עמוד א

וכל עיקר לא דברו חכמים במוקצה אלא כדי שיברור ויזמין לעצמו צרכיו מערב יום טוב ולא יצטרך למחר לחזור ולטרוח בסעודה שמא יבא לעשות בה מלאכה או טלטול האסורין לו וסמכוה למקרא והכינו

יז. ר' אריה וסרטייל - <https://www.yeshiva.org.il/SiteProjects/midrash/printshiur.aspx?id=34452>

יח. תוספות מסכת בבא קמא דף צד עמוד ב

בימי רבי נשנית משנה זו - אור"ת דלא לפניו ולא לאחריו אלא לדורו דוקא תקן משום מעשה שהיה ולא לדורות הבאין... וכן היא דכל הכלים (שבת דף קכג:) דאמר ר' חנינא בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו...

יט. ערוך השולחן אורח חיים סימן שח:ה

ולא היתה גזירות קבועות לדורות וכ"כ מפורש רבותינו בעלי התוס' בב"ק [צ"ד: ד"ה בימי] שלא גזרו זה רק על דור זה ולכן אח"כ כשראו שחזרו להזהר בשבת התירו וחזרו והתירו עד שנשאר כפי הדינים הקודמים וכפי ההלכה אצלנו

כ. שבת ל ע"ב

שלח שלמה לבי מדרשא אבא מת ומוטל בחמה וכלבים של בית אבא רעבים מה אעשה שלחו ליה חתוך נבלה והנח לפני הכלבים ואביך הנח עליו ככר או תינוק וטלטלו.

כא. שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן שח:יז

כל מיני אוכלים ומשקים המותרים בשבת וכל מיני ספרים שמותר לקרות בהם מותר לטלטלם אפילו שלא לצורך כלל לפי שלא גזרו בימי נחמיה אלא על כלים ולא על אוכלים וספרים והרי הם עכשיו כמו קודם הגזרה שבימי נחמיה שהיה מותר לטלטל כל דבר הראוי בשבת אפילו שלא לצורך כלל. אבל דבר שאינו ראוי בשבת היה אסור לטלטל אף בימי דוד ושלמה או קודם לכן.

כב. חידושי הריטב"א מסכת שבת דף קכד עמוד ב

ולענין הלכה בטלטול כלים קיי"ל כרבא דהוא בתרא דכלים שמלאכתם להיתר אפי' מחמה לצל מותר לטלטלם, וכלים שמלאכתם לאיסור לצורך גופם ולצורך מקומם מותר בלבד, והא ודאי איתא אפי' לרבי שמעון דלית ליה מוקצה וקיי"ל כותיה, דכלים שמלאכתם לאיסור לא מידי מוקצה נגעו בהם לאיסור אלא טלטול הוא שאסרו גזירה משום הוצאה, וכשם שגזרו בימי נחמיה בן חכליה אפי' בכלים שמלאכתם להיתר.

האם איסור מוקצה ואיסור טלטול כלי שמלאכתו לאיסור הוי אותו גזירה?

כג. חתם סופר מסכת שבת דף קמב עמוד ב

ולכאור' מתוך דברינו למדנו תי' לקו' השל"ה שהביא בט"ז ומג"א שהקשה שהרי דוד המלך עליו השלום מת במלבושיו ואפ"ה הצריכו לשלמה שיניח עליו ככר או תינוק. ונראה לי דהתם הי' צריך לטלטלו מכרמלית לרה"י ולזה לא סגי מלבושיו, דמוקצה עדיין לא גזרו עד נחמיה בן חכליה בשעת גזירת כלים, וע"כ לענין טלטול מרשות לרשות שאל...

כד. שבת מה ע"א

אמר רב יהודה אמר שמואל אין מוקצה לרבי שמעון אלא גרוגרות וצימוקים בלבד...

כה. רמ"א יורה דעה רסו:ב

ומותר לטלטל האיזמל לאחר המילה להצניעו בחצר המעורב, אף על גב דאינו צריך לו עוד באותו שבת, דהא לא הוקצה בין השמשות מאחר דהיה צריך לו באותו שבת, כן נראה לי.

כו. חידושי הרמב"ן מסכת שבת דף קכג עמוד ב

מלאכתו לאיסור כיון דלית ב' משום הקצאה אלא איסור מלאכתו גורמת לו, כל זמן שהוא משמש היתר מותר.

כז. ביאור הגר"א יורה דעה סימן רסו ס"ק ג

מ"ש מהרי"ל שצריך לזרוק מידו הדין עמו ואף על גב דגבי מלאכתו לאיסור כשמטלטלו לצורך מקומו מותר להצניעו כמ"ש בא"ח סי' ש"ח ס"ג כאן אסור.

כח. תוספות רי"ד מסכת שבת דף קכג עמוד ב

דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו אין אבל מחמה לצל לא. עיין מה שכתבתי במהדורא קמא בפ' נוטל אדם את בנו דהא דרבא אליבא דר' יהודה הוא, אבל ר"ש דלית לי' מוקצה אפי' מחמה לצל שרי...

כט. ערוך השולחן אורח חיים סימן שח:ז

ואם תשאל כיון דקיי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה א"כ מהו זה דיני מוקצה שאסורים והתשובה על זה דודאי גם ר"ש מודה בהרבה מוקצות כמו מוקצה דבעלי חיים דאמרינן [מ"ה:]: דגם ר"ש מודה שבחיהן אסורין בטלטול וכן מוקצה דגרוגרות וצמוקים שהניחן לייבש ודחאן בידיהם מודה [שם] וכן מוקצה דחסרון כיס מודה ר"ש [קנ"ז.]. וכן דבר שמ"לא לטלטלו מחמה לצל בלי שום צורך מודה ר"ש שאסור...

ל. אורחות שבת יט הערה י

אמנם שמענו ממור"ר הגר"ש אויערבאך שליט"א שבלשון הרמב"ם משמע שהכל שם אחד של איסור טלטול.

לא. אורחות שבת יט הערה כו

ולכאורה נידון זה תלוי בשאלה שהבאנו לעיל... דאם ננקוט שגזירה זו היא מכלל איסורי מוקצה, דכיון שמלאכתו לאיסור אין שימוש מצוי ואדם מסיח דעתו ממנו... אזי מסתבר דכלי זה שמיועד גם למלאכת היתר אינו מוקצה כלל ואין לאוסרו. אך אם נלמד כהגר"א שנקט שאיסורו של כשמ"לא אינו מתורת מוקצה אלא מתורת גזירת כלים... א"כ י"ל דכל שרוב שימושו של הכלי הוא לאיסור חל בו השם של כשמ"לא, וצ"ע. ומור"ר הגר"ש אויערבאך שליט"א כתב בזה דגם להגר"א מסתבר דכל שעומד גם לשימוש היתר אין זה בגזירת כלים דאיסור...